

THOMAS --- NEPRAVDEPODOBNÝ
PETTERSSON ----- VRAH

Ljndeni

MUŽ ZO SKANDIE -----
A VRAŽDA OLOFA PALMEHO

Npravdepodobný vrah

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

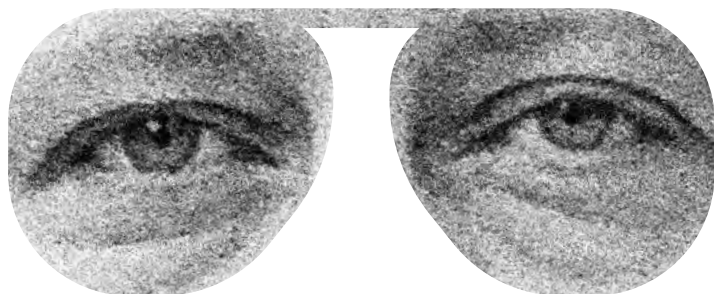
Thomas Pettersson
Npravdepodobný vrah – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

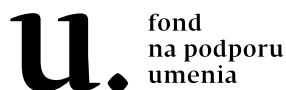
NEPRAVDEPODOBNÝ VRAH

**THOMAS---NEPRAVDEPODOBNÝ
PETTERSSON-----VRAH**

Ljndeni

Vydanie tejto knihy finančne podporil Fond na podporu umenia.

Thomas Pettersson: Nepravdepodobný vrah

Copyright © Offside Press A B och Thomas Pettersson, 2021

Translation © Dominika Wittenberg Gašparová, 2022

Slovak edition © Albatros Media Slovakia, s. r. o., 2022

Všetky práva sú vyhradené. Žiadna časť tejto publikácie sa nesmie kopírovať a rozmnožovať za účelom rozširovania v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek spôsobom bez písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN v tlačenej verzii 978-80-566-1304-1

ISBN e-knihy 978-80-566-3143-0 (1. zverejnenie, 2022) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-566-3144-7 (1. zverejnenie, 2022) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-566-3145-4 (1. zverejnenie, 2022) (mobi)

OBSAH

59 MINÚT, KTORÉ ZMENILI ŠVÉDSKO --- 13

Neplánovaná návšteva kina. Vražda a prvé svedectvá.

NÁROČNÁ SOBOTA --- 32

Polícia prichádza o čas i dôkazy.

Stig Engström konštruuje svoj príbeh.

FALOŠNÁ STOPA --- 42

Populárne tlačovky Hansa Holméra a problematický identikit.

DVA VÝSLUCHY A REKONŠTRUKCIA --- 56

Stig Engström sa dožaduje pozornosti

a zasieva semeno pochybností.

VYŠETROVANIE --- 69

„Ďalej tam máme Engströma zo Skandie.

Jeho svedectvo sa nezlučuje s tým,

čo v ten večer robil.“

MUŽ ZO SKANDIE ZAMETENÝ POD KOBERČEK --- 85

Vyšetrovanie sa kloní k stope PKK. Stig Engström je vyradený zo zoznamu podozrivých.

ZÁVAŽNÉ OBVINENIE --- 91

Nové vedenie vyšetrovania odhaľuje možného páchatel'a. Je ním Christer Pettersson.

ZLÉ SVEDOMIE POLÍCIE --- 102

„O vražde Palmeho mlel nonstop.
Nakoniec som to už nemohol počúvať.“

PROFIL VRAHA --- 113

Pokus o vyšetrenie vraždy pomocou úspešnej americkej metódy. Formuje sa obraz Stiga Engströma.

OLOF PALME A JEHO NEPRIATELIA --- 121

Prešľapy, zahmlievanie a podvojný účtovníctvo – o tvrdom svete vysokej politiky.

VZRUŠUJÚCA HYPOTÉZA --- 138

Tajné hnutie Stay Behind a ich napojenie na Skandiu.

PRAVDEPODOBNÝ VRAH --- 144

Späť na miesto činu a prvé neovplyvnené svedectvá.

SKANDIA A MUŽ ZO SKANDIE --- 157

O zamknutej kancelárii a stagnujúcej kariére.

ĎALŠÍ MOŽNÝ MOTÍV – – – 166

O súkromných a politických kontaktoch na Bofors
a špinavé obchody so zbraňami.

DVE SKUPINY A JEDNA VEDĽAJŠIA STOPA – – – 174

Nové kontakty a prenikanie do tajných komnát Švédska.

Z ARMÁDY DO OBEČNÉHO ZASTUPITEĽSTVA – – – 184

Život Stiga Engströma – nie taký nablýskaný, ako by si prial.

NENÁVIŠŤ – – – 192

„Stig Palmeho nemal rád, pretože sa to vtedy nosilo, a tak sa pridal.
Taká bola doba.“

NEŠŤASTNÝ KONIEC – – – 205

O alkohole, hneve, rozvode a poslednom období Stigovho života.

KÚSKY SKLADAČKY DO SEBA ZAČÍNAJÚ ZAPADAŤ – – – 208

Prečo Engströma vyradili zo zoznamu podozrivých?

Na scéne sa objavuje zberateľ zbraní.

TRI PRÍBEHY, JEDEN KONIEC – – – 228

Engström v úlohe páchatela – cesta na miesto činu.

POSLEDNÁ NÁVŠTEVA TÄBY – – – 239

Exmanželka: „Vraždu sa podarí objasniť, len ak si niekto z tých,
čo sú ešte nažive, pustí jazyk na špacír.“

KRUH SA UZATVÁRA – – – 244

Popredný americký odborník na politické vraždy odpovedá na otázku. Mårten Palme: „Predstava, že by to bol Engström, je desivá, priam šokujúca.“

STIEG LARSSON A JEHO OSAMELÝ VLK – – – 255

Stará vedľajšia stopa sa znovu zohrieva,
no Larsson mal aj tak pravdu.
Thomas Pettersson získava ocenenie navzdory kritike.

ENGSTRÖM A THINK-TANK – – – 262

Inžinier s napojením na Bofors, študent elitnej školy,
sociológ a profesor súdnej psychiatrie prispievajú
rôznymi kúskami skladačky.

ANATÓMIA LŽI – – – 268

Ako klameme a aké možnosti má polícia pri odhaľovaní lží?

STIG ENGSTRÖM – DÔVODNE PODOZRIVÝ – – – 276

Konečné potvrdenie správnosti stopy –
vyšetrovatelia však neprispievajú ničím novým.

ZBOHOM VRAŽEDNEJ ZBRANI – – – 283

Engström identifikovaný očitým svedkom.
Nádej o nájdení vražednej zbrane zomiera.

PRÍPRAVNÉ KONANIE – – – 295

„Skarpová považovala Ströma za šikovného policajta,
jedného z najlepších, s ktorými kedy pracovala.
Bol fakt dobrý, ale v prípade Engströma sa mýlil.“

ZHODA O VINE --- 304

„Myslím, že tam zohrali úlohu predsudky.

V tom čase bola policajná kultúra veľmi mačovská.

Ľudia ako Engström vyšetrovateľov svojím
vystupovaním znepokojovali.“

HÄGGSTRÖMOVO ZADOSŤUČINENIE --- 313

Nedocenená práca šikovného profesionála

a revanš v podobe tlačovej konferencie

Kristera Peterssona.

O anonymných zdrojoch --- 318

Zoznam zdrojov --- 319

Poznámky --- 324

59 MINÚT, KTORÉ ZMENILI ŠVÉDSKO

Posledný februárový piatok roku 1986 bol rušný, ako to už u za-neprázdnených premiérov býva. Na programe dňa boli ako osobné, tak aj pracovné stretnutia. Ochránka vyzdvihla Olofa Palmeho doma okolo pol deviatej. Odprevadili ho na tenis s Harrym Scheinom v Kráľovskej tenisovej hale, na čo sa zvyčajne tešil celý týždeň. Túto tradíciu udržiavali už niekoľko rokov. Potom sa zastavili v Strömovom butiku na rohu ulíc Sveavägen a Kungsgatan: Palme tam vrátil oblek, ktorý si kúpil deň predtým. Manželke Lisbeth sa totiž nepozdával.¹

Po vybavení niekoľkých straníckych záležitostí na úrade vlády ho čakala menej príjemná povinnosť: stretnutie s veľvyslancom Iraku ohľadom otázky bezpečnosti. To, čo sa na schôdzke dozvedel, ho znepokojilo: zdalo sa, že Irán získal prístup k protiraketovému systému Robot 70 od švédskeho Boforsu i napriek tomu, že na krajinu bolo uvalené zbraňové embargo.²

Premiér vyzeral počas obeda s kolegami podráždený a mrzutý, no zdalo sa, že keď prišiel čas na rozhovor s časopisom *Statsanställ*, ktorý do nového čísla pripravoval reportáž, nálada sa mu zlepšila. Potom ho čakala káva u nórskeho veľvyslanca a následne ešte schôdzka s Margaretou Grapeovou, riaditeľkou

Medzinárodného centra hnutia robotníkov. V programe mal ešte niekoľko rôznych povinností, no keď premiér prekročil prah svojho bytu na ulici Västerlånggatan 31 v štokholmskom Starom Meste, nemal na večer žiadne plány. Ochranku poslal domov ešte popoludní, čo nebolo nič nezvyčajné. Ochrana premiéra krajiny bola na jeho vlastné želanie obmedzená na minimum.

Po krátkom dohadovaní sa so synom Mårtenom a s jeho priateľkou sa manželia rozhodli zísť na neskoré predstavenie filmu *Bratia Mozartovci*. Premiérovi dokonca ponúkli vo filme drobnú úlohu, no odmietol. Palme s manželkou odišli z bytu krátko po pol deviatej večer. Rozhodli sa ísť metrom až na zastávku Rådmanngatan, neďaleko kina Grand.³

Na nástupišti v Starom Meste na Palmeho akýsi podnapitý muž zahulákal „Čau, Palme!“ a Olof mu odzdravil. Na krok od premiéra Švédska sa mohol ocitnúť ktokoľvek. Jeden návštevník kina dokonca šiel celú cestu od zastávky Rådmanngatan až k pokladnici kina tak blízko Palmeovcov, že občas začul, o čom sa rozprávali. Ako mnohí ostatní sa čudoval, že po ochranke nebolo ani stopy.⁴

Po tom, čo si manželia Palmeovci vyzdvihli lístky, postávali na ulici pred vchodom spolu so synom a jeho snúbenicou. Mårten si nevšimol, že film sa mal začať až o 21.15, takže museli ešte štvrťhodinku počkať. Ostatní návštevníci kina do seba postrkovali: „Aha, veď je to Palme!“⁵

Vnútri sály videli niekoľko ľudí, ktorých Palme osobne poznal, a kývli mu na pozdrav. Predseda Konfederácie zamestnancov, Björn Rosengren s manželkou Agnetou mali miesta hneď za Palmeovcami, takže sa pred začiatkom reklamného pásma stihli trochu porozprávať o práci, až kým ich Lisbeth neupozornila, aby stíchli.

Chvíľu pred koncom *Bratov Mozartovcov* sa v Grande skončil sovietsky film *Chod' a pozoraj sa*. Krátko po jedenástej vyšli z predstavenia tohto filmu do foyeru kina dve kamarátky, Margareta Storhöková a Anneli Korhonenová. Zatiaľ čo si Anneli odskočila na toaletu, Margareta čakala pred vchodom. Vtedy si všimla, že cez sklenené dvere kina dovnútra uprene hľadí akýsi muž.⁶

Po návšteve toalety spozorovala zízajúceho muža aj Anneli a keď dievčatá vychádzali z kina, mali obe pocit, že ich sleduje „nervóznym a úzkostlivým“ pohľadom. Muž zostal stáť pred kinom. Zdalo sa, akoby na niekoho čakal.

Pre Margaretu a Anneli bol 28. február 1986 úplne obyčajným dňom. Prečo by prisudzovali nejakú väčšiu váhu tomu, čo sa okolo nich v ten deň dialo? Naše zmysly neustále zaplavujú nové dojmy. To, čo pre nás nie je podstatné, vyradujeme viac menej okamžite, inak by sa naše mozgy preťažili.

Všimli si ho preto, lebo sa odchyľoval od očakávaného vzorca správania. No ako vyzeral? Rozpamätať sa na niečo také nie je, prirodzene, jednoduché. Keď Margaretu Storhökovú o niekoľko dní požiadali, aby muža spreď kina opísala, povedala, že to bol severoeurópsky typ, vysoký asi 175 centimetrov, s modrými očami a svetlými vlasmi. Podľa nej mal na sebe polodlhú, svetlomodrú bundu a tmavomodré nohavice.⁷ Jednoducho obyčajný muž v stredných rokoch, odhliadnuc od dvoch drobných zvláštností: podľa Margarety mal na sebe aj „veľké okuliare so svetlým alebo veľkým rámom“ a „svetlohnedú čiapku s odklopenými chráničkami na uši“.⁸

Viacero návštevníkov kina si v blízkosti Grandu všimlo postávať akéhosi človeka. Jedným z nich bol aj Lars Knubb. Spozoroval muža v tmavom oblečení a „športovej čiapke so šiltom“. Muž stál naľavo od vchodu a nepôsobil dojmom, že by sa chystal do

kina. Vyzeral ako zmiešanina televíznej postavy Marveho Fleksnesa a herca Björna Gustafssona. Pôsobil komicky, zhrnul svoje pozorovanie Knubb.⁹

Niekoľko minút po pozorovaní Margarety Storhökovej a Anneli Korhonenovej, sedem minút po jedenástej, sa predstavenie *Bratia Mozartovci* skončilo. Palme s manželkou sa ešte chvíľu zdržali v sále a potom sa vybrali do foyeru. Tam Olofa na chvíľku zastavilo akési dievča žiadajúce „viac peňazí na kultúru“. Rosengrenovci medzi sebou diskutovali, či Lisbeth a Olofovi neponúknu odvoz domov, no nakoniec to nechali tak.

Vonku na ulici ešte Olof a Mårten s partnerkami chvíľku postávali pred kníhkupectvom sídla Zväzu vzdelávania neďaleko kina. Rozprávali sa o ďalších plánoch na večer. O štvrt na dvanásť sa dvojice rozlúčili a Lisbeth s Olofom sa vydali domov smerom k Starému Mestu. Vtedy si Mårten všimol akéhosi muža uprene hľadiaceho do výkladu obchodu s nábytkom vedľa kníhkupectva. Mårten muža odhadol asi na štyridsať rokov, približne 180 centimetrov, silnejšej postavy. Na sebe mal dlhú modrú prešívanú bundu, „čiapku so šiltom a pravdepodobne aj okuliare s oceľovým rámom“.¹⁰

V tom čase už manželia Palmeovci kráčali smerom na juh. Po niekoľkých metroch sa chcela Lisbeth pozrieť do výkladu obchodu na druhej strane, a tak prešli krížom k východnému chodníku ulice Sveavägen, ktorému dominovala veľká budova poisťovne Skandia.

Tu sa pohybovalo oveľa menej ľudí. Manželvia sa na chvíľku zastavili pred módnym butikom Sari a potom pokračovali smerom domov. Olof kráčal popri fasáde, Lisbeth sa ho držala za rameno.

Zároveň sa v budove Skandie k vstupným dverám náhlil grafik Stig Engström. Mal toho v práci ako vždy veľa, ako by sám pove-

dal, a musel sa v kancelárii zdržať dlhšie. Tentokrát potreboval niečo dokončiť pred plánovanou týždennou lyžovačkou v Idre. Na sebe mal tmavý trištvrtový kabát, tmavé nohavice, poltopánky a čiapku so šiltom a s ušami a zapínaním na temene hlavy. Na zápästí sa mu hojdala malá taška z hnedej kože.

Stig Engström dorazil k automatickým dverám recepcie a do čítačky strčil prístupovú kartu. Hodiny ukazovali 23.19. Vo vstupnej hale sedeli dvaja zamestnanci vrátnice. Jedného z nich Engström celkom dobre poznal. Ako zvyčajne si s nimi vymenil pár slov a ponáhlal sa von. Obaja zamestnanci pozorovali, ako mohutný Engström vykročil vchodovými dverami na ulici Sveavägen 44 na chodník a zmizol v tme.¹¹

V tejto chvíli boli Stig Engström a manželia Palmeovci na východnej strane chodníka Sveavägen takmer sami.

Na južnom konci, tam, kde Sveavägen križuje ulica Tunnelgatan, stál konštruktér Anders Björkman. Po oslave s kolegami z Bofors Aerotronics rozdýchaval pred cestou domov mierne alkoholové opojenie.¹²

Björkmana na ulici minul kuchár Nicolla Fauzzi, náhliaci sa smerom na sever. Po večernej zmene bol trochu unavený. Keď prešiel popri vchode Skandie, s prekvapením si všimol, že oproti nemu kráča Palme s manželkou. Prešiel popri nich „bez pozdravu“ a všimol si, že na chodníku neboli sami. Päť až desať metrov za premiérom a jeho ženou kráčal nejaký muž. „To bude určite ochranka,“ napadlo Fauzzimu ako prvé, no potom si to rozmyslel. Muž sa pohyboval nemotorne, takmer kríval a na ochranára sa zdal príliš starý. Fauzzi si spomína, že muž mal na sebe modrú športovú bundu do polovice stehien. Inak nad jeho vzhľadom viac nepremýšľal.¹³

Okrem manželov Palmeovcov a muža idúceho za nimi sa o 23.21 v blízkosti križovatky Sveavägen a Tunnelgatan nachádzalo ďalších 22 osôb. Zamestnanec Boforsu Anders Björkman stál takmer na rohu ulice a archivár Lars Jeppsson vracajúci sa z večierka si práve šiel odskočiť za animobunku na ulici Tunnelgatan. Ostatní ľudia sa nachádzali buď na druhej strane Sveavägen, alebo v autách, ktoré práve na križovatke čakali na zelenú. Aj pre nich bol zatiaľ 28. február 1986 úplne obyčajným dňom. Odhliadnuc od Nicollu Fauzziho, ktorý už stihol dôjsť na severný koniec Skandie, nikto netušil, že v ich blízkosti sa nachádza premiér.

Anders Björkman si všimol tri osoby. Myslel si, že ide o dve ženy a jedného muža. Zdalo sa mu, že kráčajú spolu a že sa navzájom poznajú. Björkman bol od nich vzdialený asi tri metre, keď muž z trojice bez varovania dvakrát, pár sekúnd po sebe, vystrelil. Znelo to takmer ako delobuchy alebo praskot výfuku auta, skonštatovalo neskôr viacero očitých svedkov.

Olof Palme sa v momente zvalil tvárou na zem, akoby úplne stratil kontrolu nad vlastným telom. Páchatel sa rozbehol a zmizol v prítmí ulice Tunnelgatan. Ostatní svedkovia si takmer nestačili uvedomiť, čo sa deje.

Ich pozornosť sa upriamila na tri osoby na križovatke až po tom, ako začuli výstrely. Pre vzdialených očitých svedkov na ulici i tých, čo sedeli v autách na Sveavägen, scéna pôsobila skôr ako nebezpečná opilecká roztržka, pri ktorej sa menší z mužov bezvládne zvalil na zem. Ďalším svedkom sa zdalo, že páchatel si na kráčajúci pár počkal na rohu, prikradol sa k nemu zozadu a potom dvakrát vystrelil. Iní mali pocit, že si manželia s páchatelom vymenili pár slov, na čo ten vzápätí úplne znenazdajky vytiahol zbraň.

Výstrelky padli v tej istej chvíli, ako semafor pre vozidlá idúce smerom na sever a na juh prešiel na zelenú, a tak mohli autá, ktoré práve zastavili na červenu, rýchlo zaparkovať pri širokom chodníku vedľa postreleného. V priebehu niekoľkých sekúnd sa tu takto za sebou zoradili tri vozidlá.

Úplne najbližšie zaparkoval taxikár Hans Johansson so svojim bielym mercedesom. Spojil sa s taxislužbou Solna taxi a operátora poprosil, aby zavolał záchranku. Potom v aute čakal na odpoveď.

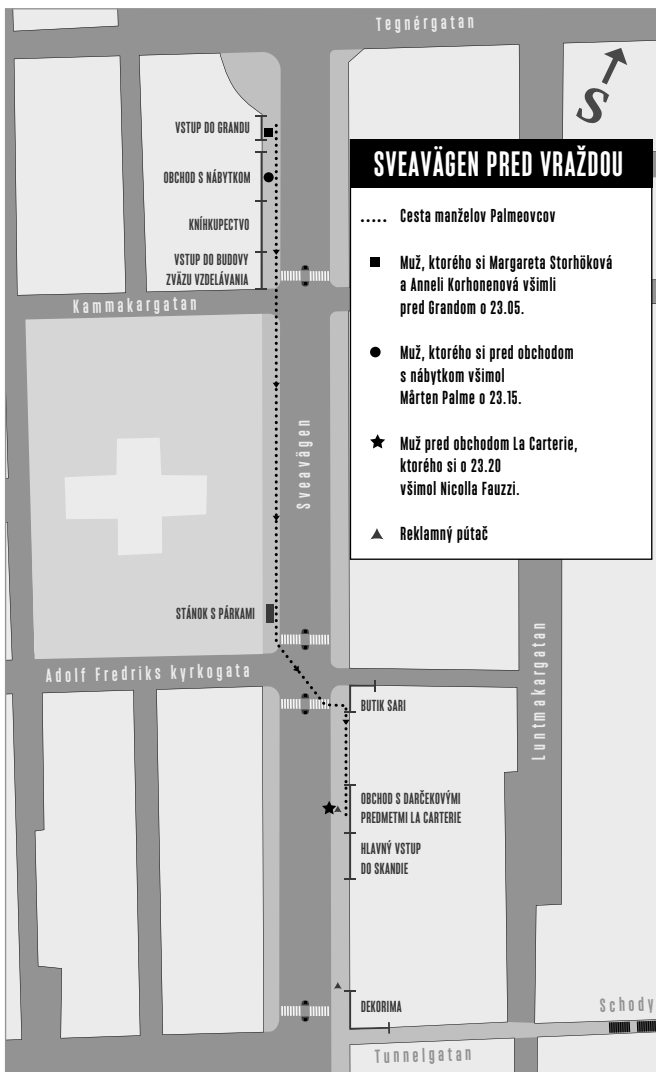
Po celý čas nespúšťal oči z páchatela, ktorý sa rozbehol popri stene Skandie a unimobunkách, umiestnených o pár metrov ďalej na ulici Tunnelgatan. Páchatel sa otočil, aby sa uistil, že ho nik neprenasleduje, no Johansson mu do tváre nevidel.¹⁴

Zároveň sa k postrelenému na chodníku ponáhlal pasažier taxíka Stefan Glantz a len o niekoľko sekúnd skôr mu prišli na pomoc aj tínedžerky Anna Hageová a Karin Johanssonová, ktoré na chodníku vysadilo auto.^{15 16 17}

Pred taxikom zaparkovala dodávka chevroletu, ktorej šofér Leif Ljungqvist autotelefónom vytočil 90 000, no v rozrušení si pomýlil číslo.¹⁸

Tretím z áut bolo BMW, ktorého vlastník, Jan-Åke Svensson, si všimol bradatého Andersa Björkmana v modrej prešívanej bunde a čiapke, ako vystrašene vykukuje od vchodu obchodu Dekorima, na rohu Sveavägen a Tunnelgatan. Svensson si myslel, že Björkman by mohol byť dôležitým svedkom, a keď sa mu zdalo, že sa dotýčný chystá z miesta odísť, vystúpil z auta, aby očitého svedka zastavil.¹⁹

Ljungqvistovi sa medzitým podarilo spojiť so záchrankou a vysúkal zo seba: „Na Sveavägen sa stala vražda.“

SVEAVÄGEN PRED VRAŽDOU

..... Cesta manželov Palmeovcov

- Muž, ktorého si Margareta Storhöková a Anneli Korhonenová všimli pred Grandom o 23.05.
- Muž, ktorého si pred obchodom s nábytkom všimli Märten Palme o 23.15.
- ★ Muž pred obchodom La Carterie, ktorého si o 23.20 všimli Nicolle Fauzzi.
- ▲ Reklamný pútač

GRAFIK: JENNI CARSTRÖM